

SOA

VOORJAAR 2009

De nieuwsbrief soa-aids wordt twee keer per jaar uitgegeven door de GGD'en in Groningen, Friesland en Drenthe. Het doel van deze nieuwsbrief is om belanghebbenden in Noord-Nederland te informeren over ontwikkelingen op het vlak van seksueel overdraagbare aandoeningen (soa).

In deze nieuwsbrief:

- Soa/HIV-cijfers voor Noord-Nederland;
- ASERAG in de prijzen;
- Open dag Sense;
- Wetenschappelijk onderzoek GGD/UMCG;
- ... en meer.

Met vragen over en suggesties voor deze nieuwsbrief kunt u zich richten tot de coördinator soa/aids Noord-Nederland, p/a GGD Groningen.

NIEUWSBRIEF

Noord-Nederland

SOA/HIV-CIJFERS IN NOORD-NEDERLAND 2008

(Cijfer-)bronnen voor onderstaande conclusies:

1. Cijfers van het Laboratorium voor Infectieziekten Groningen/Drenthe en het Laboratorium Volksgezondheid Friesland over aantal tests en positieve uitslagen voor de algemene trend.
2. De gegevens van de bezoekers van de anonieme soa-sprekuren van de GGD'en Drenthe, Fryslân en Groningen voor de achtergronden van de populatie, risicogedrag et cetera.
3. De gegevens van de aids-behandelcentra UMCG en MCL voor de achtergronden van de populatie HIV-geïnfecteerden.

In onderstaande paragraaf (Cijfers) wordt met ¹, ² of ³ verwezen naar bovenstaande bronnen.

Cijfers

Soa-onderzoeken en -infecties

- Een stijging van 7% van het aantal uitgevoerde soa-onderzoeken (chlamydia, gonorrhoe, syfilis) bij de beide laboratoria (102.511 onderzoeken vs. 95.491 in 2007).¹
- In absolute zin zien we een stijging van alle soa-infecties met 20%. Afgezet tegen het totale aantal uitgevoerde testen zien we eveneens een stijging (in 2007 was 2,6% van het totale aantal uitgevoerde testen positief; in 2008 3,4%).¹ Per provincie zijn er verschillen en overeenkomsten. Alle drie laten een stijging van chlamydia zien: Drenthe voert de kop aan met 29%, Groningen 25% en Friesland 11%. We zien een stijging van gonorrhoe in Friesland met 49%. In Drenthe zijn gonorrhoe-infecties gedaald met 36%. Groningen vertoont in absolute zin een stijging maar gerelateerd aan het aantal testen een stabilisatie. Voor syfilis geldt een

stijging in Drenthe en Friesland met forse aantallen (43% resp. 40%). In Groningen is er stabilisatie.¹

- Gonorrhoe en syfilis komt vooral onder homomannen voor (50% resp. 83%); chlamydia vooral bij jonge meiden tot 25 jaar (42%). Dit percentage is gestegen in vergelijking met 2007: toen was dat 36%.² Van alle chlamydia-infecties onder vrouwen wordt 72% gevonden bij vrouwen onder de 25 jaar.²
- Ten opzichte van 2007 is het bezoekerstal aan het Soacentrum Noord Nederland met 18% gestegen (4324 vs. 3756). Per GGD is dit verschillend: GGD Fryslân – stijging 27%, 1299 bezoekers; GGD Drenthe – stijging 16%, 569 bezoekers; en GGD Groningen – stijging 10%, 2456 bezoekers.²
- Van alle onderzochten op de soasprekuren bij de drie GGD'en blijken 814 personen een soa te hebben, ofwel 19%. In vergelijking met 2007 is dit een stabilisatie. 49% daarvan betreft een chlamydia-diagnose (2007, 43%).²
- Bijna de helft van de onderzochten in het Soacentrum (48%) is jonger dan 25 jaar (2071).²
- Het percentage onderzochten van niet Nederlandse afkomst is gelijk gebleven in vergelijking met 2007 (13%) Het aantal bezoekers uit de Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse bevolkingsgroep is 1%.²

HIV-onderzoeken en -infecties

- Het aantal uitgevoerde HIV-tests is in 2008 licht gedaald. (16.389).
- Het aantal HIV-infecties daalde met 14% (89 concrete infecties vs. 104 in 2007). Deze daling blijft overeind als we die relateren aan het aantal uitgevoerde HIV-tests. In Drenthe en de provincie Groningen is sprake van een stabilisatie van het aantal HIV-infecties.¹ Friesland en Groningen-Stad vertonen een daling.

(vervolg HIV-infecties)

- Van de nieuw geïnfecteerden in 2008 die in het MCL (21) en het UMCG (73) worden begeleid is 60% homo- of biseksueel.³
- In de aidsbehandelcentra van het MCL en UMCG worden in totaal 685 patiënten behandeld (31 december 2008). Het percentage homoman is in 2008 60% (hetzelfde als in 2007).³

Conclusies Noord-Nederland 2008

- Stijging van het aantal soa-, en HIV-onderzoeken overall. Verhoudingsgewijs laten meer mensen zich testen bij het Soacentrum dan bij de huisarts. De stijging van het aantal bezoekers aan het Soacentrum is hoger dan het totale aantal uitgevoerde testen in Noord-Nederland.
- Een stijging van het aantal soainfecties. Wel zien we verschillen per provincie. Chlamydia is nog steeds de meest voorkomende soa.
- Het aantal HIV-infecties daalt.
- Soa zijn gebonden aan risicogroepen. HIV, syfilis en gonorrhoe komen vooral voor bij mannen die seks hebben met mannen, en chlamydia zien we veel onder heteromannen en -vrouwen.
- Zorgelijk is de relatie tussen syfilis, gonorrhoe en HIV bij homoseksuele mannen. Hieruit blijkt dat er meer onveilige seks plaatsvindt dan voorheen onder deze groep. Ook wordt de groep homomannen die besmet wordt met HIV jonger.
- Ook zorgelijk is dat de leeftijd waarop mensen een soa oplopen steeds lager wordt. Vooral jonge vrouwen tot 24 jaar lijken hiervan het slachtoffer. Uit ander onderzoek (*Seks onder je 25ste /2005*) blijkt dat kennis en vaardigheden bij jongeren over veilig vrijen, condoomgebruik en onderhandelen hierover afneemt. Dit betreft vooral jongeren uit de lagere sociaal economische bevolkingslaag.
- De trend binnen de Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse bevolkingsgroep (minder onderzoek, meer soa's) is en blijft zorgelijk. Hier zal aandacht aan moeten worden besteed.

Landelijke versus noordelijke soa-cijfers

Landelijke cijfers

- 88.000 testen bij de Soacentra. Dat is een stijging van 13% ten opzichte van 2007.
- Algehele tendens is een lichte stijging van soa gerelateerd aan het aantal tests. Met name chlamydia is daar verantwoordelijk voor.
- Chlamydia komt vooral voor bij homomannen en heterojongeren; gonorrhoe, syfilis en HIV bij homomannen.
- Het percentage positieve HIV-tests binnen de soacentra blijft stijgen. Dit is grotendeels te verklaren doordat meer mensen zich laten testen.
- Zowel de LGV, HCV en veel soa komen voor onder een HIV-positieve groep met extreem seksueel gedrag.

Vergelijking tussen Nederland en Noord-Nederland
Noord-Nederland blijkt in grote trekken in de pas te lopen met de rest van Nederland.

Overeenkomsten:

- Het aantal positieve chlamydiatests stijgt.
- Iedere groep haar eigen soa. HIV, syfilis en gonorrhoe komen vooral voor bij mannen die seks hebben met mannen; chlamydia bij heterojongeren – zowel man als vrouw.
- Meer soa bij HIV-positieve mannen dan bij de totale groep homoseksuele mannen.

Verschillen:

- Landelijk stijgt het aantal HIV-infecties; in Noord-Nederland daalt het.
- Bij gonorrhoe en syfilis is het percentage positieve tests landelijk min of meer gelijk gebleven ten opzichte van 2007; in Noord-Nederland is er sprake van stijging.

Welke noordelijke GGD-activiteiten lopen al of gaan van start?

Jongeren

- Vanaf 1 januari 2008 worden in de drie noordelijke provincies spreekuren uitgevoerd voor jongeren die vragen en problemen hebben op het terrein van seksuele gezondheid. Bij Sense Noord Nederland hopen we een steviger relatie te leggen tussen soa/HIV-preventie en seksueel gedrag, identiteit en gezondheid.
- Apotheekactie in Noord-Nederland. Jonge meiden die de anticonceptie pil halen krijgen een informatiepakketje met condoom over veilig vrijen en seksuele gezondheid.
- Jongerenwerkers brengen veilige seks, condoomgebruik en dergelijke onder de aandacht van jongeren in buurt- en clubhuizen in Groningen, Friesland en Drenthe.
- Present Promotions van het Friesland College voert onder regie van GGD Fryslân een project uit waarbij jongeren jongeren voorlichten. Dit project wordt in 2009 geïmplementeerd in Drenthe en Groningen.
- Jeugdgezondheidszorgmedewerkers van de drie noordelijke GGD-en komen op middelbare scholen om thema's als veilig vrijen en condoomgebruik te bespreken.
- Preventieactiviteiten tijdens jongerenmanifestaties, uitgevoerd door vrijwilligers van de Noordelijke GGD'en.
- Het middelbaar onderwijs in Friesland, Groningen en Drenthe neemt seksuele voorlichting op in het curriculum. Het lespakket *Lang Leve de Liefde* wordt naar grote tevredenheid gebruikt.
- Het leggen van contacten en geven van voorlichting via chatboxen.

- Er is voor het VMBO een lespakket gemaakt over internetgebruik en seksualiteit. Dit wordt aangeboden op scholen.
- Landelijke implementatie van het project *Lentekriebels* voor de hoogste klassen van het basisonderwijs.
- In 2009 starten de Rijksuniversiteit Groningen en GGD Groningen een grootschalig onderzoek naar de seksuele ontwikkeling van jongeren tussen de 9 en 18 jaar.
- In 2009 zal Sense Noord Nederland een pilot uitvoeren naar het toegankelijker maken van de chlamydia-test voor jongeren.

Mannen die seks hebben met mannen

- Er is een gezamenlijk Noord-Nederlands actieplan voor mannen die seks hebben met mannen.
- Het baanproject waarbij vrijwilligers openbare homo-ontmoetingsplaatsen bezoeken en daar voorlichting geven gaat onverminderd door.
- Er is een hepatitis-B project voor risicogroepen (met jonge homomannen als extra aandachtspunt) waarin veilig vrijen en condoomgebruik expliciet aan de orde komen.
- Het vaccineren van de doelgroep tegen hepatitis-B en het uitvoeren van soa-onderzoek op locatie (cafés, homo-evenementen).
- Het leggen van contacten en geven van voorlichting via chatboxen.
- Het verspreiden van informatiemateriaal in de homohoreca.

Asielzoekers

- Op een aantal asielzoekerscentra in Noord-Nederland wordt een groot soa/aids-preventieproject uitgevoerd. Het project omvat onder meer een theaterstuk en diverse collectieve preventieactiviteiten in de centra. De asielzoekers doen het zelf; partners zijn de PGA-Noord Nederland en de GGD'en. Doel is het stimuleren van condoomgebruik en het actiever laten testen op HIV.
- PGA-medewerkers krijgen training in het bij de doelgroep bespreekbaar maken van veilig vrijen en aanverwante onderwerpen.
- Voor HIV-positieve asielzoekersvrouwen zijn er jaarlijkse bijeenkomsten met als doel individuele empowerment en lotgenotencontact.

Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse bevolking

- De uitvoering van het project *Kleurrijk Samenspel* in de provincie Friesland, georganiseerd door de GGD Fryslân, Partoer en de thuiszorgorganisatie is afgerond. Het project beoogde alle aspecten rondom reproductieve gezondheid binnen de allochtone Friese gemeenschap verder te ontwikkelen. Men denkt na over een vervolg.
- *Amor y Salú*. Dit GGD-Groningse project richt zich op de seksuele gezondheid van de Antilliaanse en Arubaanse gemeenschap in de stad Groningen.

HIV-positieve homomannen

- Meedenken over en organiseren van de maandelijkse HIV-café-avonden met als doel lotgenotencontact en informatievoorziening – samen met de HIV-vereniging en Humanitas (HIV/aids steunpunt).
- Meedenken over en organiseren van gespreksgroepen voor HIV-positieve mannen, samen met de HIV-vereniging, UMCG, MCL en Humanitas.
- Het organiseren van informatiebijeenkomsten en lotgenotenactiviteiten voor HIV-positieve mannen.
- Het organiseren van een weekend voor HIV-positieve jongeren.
- Het organiseren van activiteiten samen met NOPPAL voor HIV-positieve asielzoekers.
- Het ontwikkelen van digitale contactlegging tussen HIV-positieve cliënten, de ziekenhuizen, de HIV-vereniging en de GGD.

SENSE NOORD NEDERLAND – CIJFERS 2008

In aansluiting op de bovenstaande traditionele 'cijferhoofdmoot' van de voorjaarsnieuwsbrief volgen hieronder de statistieken van de Sense-consulten, eveneens voor de drie noordelijke provincies.

In totaal waren er 1217 consulten, waarvan 1021 in Groningen, 151 in Friesland en 45 in Drenthe. Van al die consulten betrof 85% mensen onder de 25 jaar. In Groningen waren dat er 891, in Friesland 117 en in Drenthe 22.

In de volgende tabel zijn alle gevallen uitgesplitst naar de meeste concrete klachten/problemen, ook weer per provincie.

	Gr.	Fr.	Dr.	Σ
Soa	571	27	10	608
Anticonceptie	268	77	20	365
Seks. probl.	56	18	7	81
Lich. vrouw	39	4	0	43
Lich. man	15	4	2	21
Zwangersch.	12	5	0	17
Seks. geweld	6	5	1	12
Fertiliteitsvr.	1	1	0	2
Morningafterpil	0	1	0	1

ASERAG WINNAAR AVICENNAPRIJS

Donderdag 23 april werd op het in Den Haag gehouden congres 'Gekleurde gekte' de Avicennaprijs uitgereikt. Uit de drie genomineerde projecten werd ASERAG uiteindelijk als winnaar gekozen. Vier verbijsterde en trotse ASERAG-bestuursleden namen ten overstaan van een bomvolle zaal de prijzen in ontvangst: een schilderij, € 1500 en een prachtige bos bloemen.

"Zo iets maken we niet elk dag mee," aldus een superlijke Renny Polstra van het team soa/aids van GGD Groningen. "Knap werk, van ons allemaal."

De winnaar

ASERAG staat voor Asylum Seekers/Refugees Aids Control Group en werd in 2002 opgericht door een groep asielzoekers in Groningen. Aanleiding was het zorgwekkende aantal nieuwe HIV-infecties onder asielzoekers en vluchtelingen. Samen met GGD Groningen en de stichting Medische Opvang Asielzoekers (MOA) ontwikkelden zij een methode om het thema soa/aids bespreekbaar te maken en voorlichting te geven. In asielzoekerscentra geven zij theatervoorstellingen, organiseren ze informatiemarkten en houden ze één-op-één gesprekken. De methode is inmiddels opgenomen in het landelijke basispakket soa/HIV-bestrijding asielzoekers.

De prijs

De Avicennaprijs werd voor het eerst uitgereikt in 1997 door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Deze aanmoedigingsprijs bestaat uit een geldbedrag van € 1500 en een kunstwerk en wordt eens in de twee jaar uitgereikt. De prijs is genoemd naar Avicenna: een Perzische geneesheer die leefde in de elfde eeuw en de grondlegger was van de moderne geneeskunde. De Avicennaprijs wordt uitgereikt aan een zorgverlener of instelling die heeft bijgedragen aan een wezenlijke verbetering van de zorg aan allochtonen.

De jury over ASERAG

"Dit project verenigt in zich een aantal elementen die op zichzelf waardevol zijn en samen een uniek project opleveren: een moeilijk aan de orde te stellen thema, een initiatief van asielzoekers zelf, het inspringen daarop van professionele organisaties, het hanteren van methodieken die de doelgroep kent vanuit herkomstlanden. In landelijke uitstraling is inmiddels voorzien. De grondige evaluatie wordt gebruikt voor nog verdere verbetering. ASERAG krijgt dit jaar de Avicennaprijs!"

PROMOTIE VOOR DE GGD

Het schetsen van trajecten in de seksuele ontwikkeling van jongeren: een benadering gebaseerd op de theorie van complexe dynamische systemen. Aldus luidt de titel van een wetenschappelijk onderzoek dat gezamenlijk uitgevoerd gaat worden door de vakgroep Klinische- en Ontwikkelingspsychologie van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de GGD Groningen. Hoofdaanvrager is prof. dr. Paul van Geert namens de RUG; de grootste geldschieter is ZonMw. Fetzen de Groot zal vanuit GGD Groningen mee doen met het onderzoek wat uiteindelijk moet leiden tot een promotie.

Onderzoeksschets

Kernvraag van het onderzoek is: hoe ontwikkelen jongeren tussen de 9 en 17 jaar zich seksueel, in relatie tot hun interactionele en emotionele groei? Het antwoord op deze vraag moet uitmonden in een raamwerk dat de ontluikende en zich ontwikkelende seksualiteit beschrijft vanuit het 'actorperspectief'. Daartoe houden ruim driehonderd jongeren gedurende twee jaar een webdagboek bij. Positief klinisch bijeffect van deze aanpak is dat je de mogelijkheid krijgt om jongeren – waar nodig – al 'e-counselend' te helpen bij een gezonde seksuele ontwikkeling. De rol van de RUG is, kort gezegd, om de dagboeken volgens een door haar ontwikkelde methodiek te analyseren. Om de eventuele invloeden die het invullen van een dagboek kan hebben uit te middelen, wordt er ter controle bij enkele duizenden jongeren een zogenaamde cross sectionele studie uitgevoerd. De rol van GGD Groningen bestaat uit het werven van de respondenten door gebruik te maken van de reguliere contacten die er zijn met scholen, jongerencentra enzovoort. Sense Noord Nederland hulp aan de jongeren als zij in hun dagboek problemen aangeven. In de toekenningsbrief van 5 januari 2009 noemt ZonMw het onderzoek 'creatief en vernieuwend', en het kwaliteitsoordeel van de aanvraag omschrijft zij als 'zeer goed'. Het onderzoek gaat zo spoedig mogelijk van start.

Positieve afgeleide

Het onderzoek is voor GGD Groningen een uitgelezen kans om zich landelijk te profileren als expertisecentrum op het terrein van seksuele gezondheid, een terrein dat van het ministerie van VWS de komende jaren veel aandacht krijgt. De lijn van het onderzoek (gezonde seksuele ontwikkeling bij jongeren) past precies in de beleidsvisie van VWS. Een belang van heel andere orde is de toename van kennis en vaardigheden binnen de GGD Groningen/Sense Noord Nederland rondom onder meer digitale consulting van jongeren bij seksualiteitsvragen en -problemen.

Deze vorm van hulpverlening staat erg in de belangstelling op dit moment. Ook zou dit onderzoek goed passen bij de verdere ontwikkeling van de academische werkplaats die de GGD Groningen wil zijn. Ten slotte is de constructie RUG/GGD een sprekend voorbeeld van samenwerking tussen wetenschap en praktijk: iets waar zowel door ZonMw als de wetenschappelijke wereld prijs op wordt gesteld.

SENSE HOUDT OPEN DAG

Sense Noord Nederland ging in 2008 van start; het zal de gezondheidsprofessional niet ontgaan zijn. De Sensewebsite ging in de lucht, er kwam een algemeen telefoonnummer, en de spreekuren – zowel verpleegkundig, medisch als maatschappelijk – werden geopend. Om er nou voor te zorgen dat de *doelgroep* weet wat Sense is, wat Sense voor haar kan betekenen en hoe Sense te vinden is, is naamsbekendheid van cruciaal belang. Die bekendheid kreeg op de feestelijke open dag, 21 maart 2009.

Alle Sensepartners binnen de provincie Groningen – GGD Groningen, het Centrum voor Seksuele Gezondheid Noord Nederland (SGNN), de Fiom, het COC, Humanitas en PsyQ – waren 21 maart in het GGD-gebouw aan het Hanzeplein 120 present. Wethouder Jannie Visscher opende de dag feestelijk met de onthulling van zes campagneposters, samen met de zeven modellen die erop te bewonderen zijn. Onder het genot van een Sensegebakje, een drankje en een muziekje konden de bezoekers zien wat Sense en haar partners zoal te bieden hebben. Daartoe waren er verschillende informatiestands ingericht – alle Sensepartners hadden er één – en aldus werd het hele spectrum van seksualiteitsvragen en -problemen bestreken. Wie daar nog niet genoeg aan had, kon terecht op seks- en soacolleges, en bovendien was er een gastles over seksualiteit in het basisonderwijs. Dat Sense uiterst concreet kan zijn in haar hulpverlening, bleek uit de chlamydiatests die gratis verstrekt werden, en uit de mogelijkheid tot een Senseconsult ter plekke. Aan de Radesingel 11 kon men een kijkje nemen in de abortuskliniek. De dag was zonder meer geslaagd, alle partners lieten zich van hun beste kant zien. Iedereen was meer dan ooit gemotiveerd om, onder de Sensekoepel, zoveel mogelijk jongeren met seksualiteitskwesaties te bereiken en te helpen. Ofschoon er best nog wat bezoekers bij hadden gekund is Sense, mede door de enorme publiciteit, stevig op de kaart gezet.

ADRESSEN

GGD Groningen
Postbus 584
9700 AN GRONINGEN
(050) 367 40 00
www.ggdgroningen.nl

GGD Fryslân
Postbus 612
8901 BK
LEEWARDEN
(058) 233 43 34
www.ggdfryslan.nl

GGD Drenthe
Overcingellaan 17
9401 LA ASSEN
(0592) 316 565
www.ggddrenthe.nl

Hiv Vereniging
Nederland
Postbus 15847
1001 NH A'DAM
(020) 689 25 77
hivhvn@xs4all.nl

Aids-fonds en
Soa Aids Nederland
Keizersgracht 390-392
1016 GB AMSTERDAM
(020) 626 26 69
aidsfonds@aidsfonds.nl

Schorerstichting
Postbus 15830
1001 NH
AMSTERDAM
(020) 573 94 44
www.schorer.nl

Sense Noord Nederland
(0900) 736 736 6
www.sensenoord.nl

SOA AIDS Infolijn
(0900) 204 20 40

